

Załącznik nr 1 - Wyniki prac warsztatowych

1 - Obszar edukacja

Dyskusja przy stoliku dotyczyła szeroko pojętej edukacji. Rozmawialiśmy zarówno o przestrzeni szkół i programach nauczania, jak i edukacji nieformalnej i edukacji społeczeństwa przyjmującego/goszczącego. Tematy zgłoszone przez osoby uczestniczące w wydarzeniu (pierwsze 7 tematów na poniższej liście) zostały uzupełnione podczas prac stolikowych o kolejne tematy. Pełna lista prezentuje się następująco:

1. język polski dla dorosłych
2. nauka języka polskiego w stopniu komunikatywnym
3. edukacja mniejszościowa
4. edukacja i wsparcie indywidualne dzieci i młodzieży
5. bezpłatna nauka j. polskiego dla rodziców dzieci cudzoziemskich w regionie szkoły
6. pomoce dydaktyczne dla nauczycieli
7. tematyka motywacji do nauki dzieci cudzoziemskich i mobilizacja ich rodziców do współpracy
8. sytuacja dzieci migranckich w szkołach
9. różnice w programie lekcji historii pomiędzy szkołą polską a ukraińską i wynikające z tego problemy
10. sytuacja asystentów międzykulturowych
11. edukacja społeczeństwa przyjmującego
12. problemy i wyzwania szkół w regionach, poza Wrocławiem
13. przeciwdziałanie utracie tożsamości narodowej i kulturowej
14. edukacja antydyskryminacyjna
15. wsparcie psychologiczne - nie tylko w szkołach i nie tylko dla młodych

Jak widać po wymienionych powyżej tematach, rozmowy przy stoliku "edukacyjnym" objęły wiele wątków i wyzwań. Poniżej każdy z tematów został wzbogacony o komentarze osób uczestniczących w dyskusji:

1. język polski dla dorosłych

- potrzebujemy więcej zajęć dostępnych w formie zdalnej - online
- zajęcia obecnie są słabo dostępne dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością - w finansowaniu projektów dot. lekcji języka polskiego należy uwzględnić wynagrodzenie dla osoby, która mogłaby opiekować się dzieckiem w czasie, kiedy rodzic bierze udział w lekcjach
- bezpłatna nauka języka polskiego dla rodziców dzieci w pobliżu szkoły

2. nauka języka polskiego w stopniu komunikatywnym / jako obcego

- nauczyciele uczący jęz. pol. jako obcego często nie posiadają wystarczających kwalifikacji i umiejętności
- w związku z wakacjami pewne treści zostały przez dzieci zapomniane i należałoby je odświeżyć
- brak szkoleń i warunków do nauki dla dzieci, które potrzebują materiałów dydaktycznych napisanych w prostym języku

- potrzeba stworzenia polskiego słownika “slangowego” do nauki zarówno przez młodzież, jak i dorosłych
- potrzeba większej ilości zajęć - nie tylko takich, których celem jest przygotowanie do konkretnego egzaminu (np. polskiej matury)
- musimy stosować różne metody nauki dla różnych grup wiekowych

3. edukacja mniejszościowa

- w społeczeństwie przyjmującym brak wiedzy dot. kultury osób migrujących
- projektów nastawionych na edukację społeczeństwa przyjmującego
- wśród dzieci migranckich problem małego kontaktu z kulturą ukraińską
- potrzeba nauki języka białoruskiego
- musimy przeciwdziałać zapominaniu języka i kultury przez dzieci migranckie
- potrzebny większy dostęp do książek w języku ukraińskim w bibliotekach
- potrzeba zmiany przepisów - dzieci migranckie powinny mieć prawo do nauki własnego języka i historii w szkole

4. Edukacja i wsparcie indywidualne dzieci i młodzieży

- projekt rówieśniczego tutoring, który Fundacja Dom Pokoju wdraża m.in. w XII LO, mógłby działać w każdej szkole
- dzieci “poza systemem”, które nie uczęszczają do szkół, to duża grupa (nie tylko dzieci ukraińskich), która potrzebuje dedykowanych działań. Warto byłoby zmapować wszystkie grupy takich dzieci i działać na rzecz ich wszystkich
- potrzebujemy edukacji z obszaru korzystania z internetu i wyszukiwania informacji
- potrzeba edukacji dzieci i rodziców na temat różnic w edukacji polskiej i ukraińskiej, a także możliwości edukacyjnych w Polsce
- konieczne jest wyodrębnienie młodzieży z grupy dzieci - wdrażać dla młodzieży inne projekty, zwracać uwagę na różnice w edukacji
- należy pochylić się nad dziećmi, które jednocześnie chodzą do polskiej i ukraińskiej szkoły – w konsekwencji są przeciążone. Należy uświadamiać o możliwości kontynuowania nauki w ukraińskiej szkole eksternistycznie, bez potrzeby chodzenia do polskiej szkoły

5. Działania informacyjne dla rodziców dzieci w szkołach

- potrzeba utrzymania “spotkań wprowadzających” dla rodziców w szkołach, choćby w formie pakietu powitalnego z najważniejszymi informacjami o polskiej szkole. Taki problem realizowany był przez ARAW, powinien być wprowadzony wszędzie
- “Codziennosc w polskiej szkole” - projekt zespołu WroMigrant (szkolenia, materiały)

6. Pomoce dydaktyczne dla nauczycieli

- należy działać w sprawie bariery językowej i powtarzających się sytuacji, kiedy z dziećmi z Ukrainy polscy nauczyciele chcą rozmawiać po rosyjsku
- potrzeba wypracowania narzędziownika “jak reagować” w sytuacjach związanych z dyskryminacją ze względu na pochodzenie i ksenofobią
- nauczyciele muszą być częściej angażowani w warsztaty antydyskryminacyjne

8. Sytuacja dzieci migranckich w szkołach

- trwające problemy z integracją. Obserwuję, że dzieci migranckie w szkołach funkcjonują głównie w swoich grupach kulturowych, co może wpływać na pogłębianie się podziałów między rówieśnikami o różnych narodowościach.

9. Sytuacja asystentów międzykulturowych

- należy szukać nowego finansowania dla wdrażania tego modelu w całej Polsce
- potrzebujemy nowego modelu funkcjonowania asystentów - obecny oparty jest jeszcze o sytuację sprzed 2022 roku
- potrzebujemy ogromnej ilości asystentów, beneficjentami byłiby też nauczyciele, którzy obecnie muszą niekiedy wykonywać ich pracę
- asystenci powinni być zatrudniani w szkołach na stałe
- obecnie Fundacja Ukraina zatrudnia wielu asystentów międzykulturowych,

10. Edukacja społeczeństwa przyjmującego

- potrzebujemy działań uświadamiających Polaków nt. bagażu emocjonalnego i psychicznego jaki niosą za sobą osoby uchodźcze i migranckie
- za mało edukacji dla społeczeństwa przyjmującego
- musimy wsłuchać się w lęki i obawy społeczeństwa przyjmującego - bez tego frustracje i napięcia będą tylko rosły
- projekt Fundacji EkoRozwoju: "Społeczeństwo przyjmujące - wyzwania integracji my/wy/oni"

15. Wsparcie psychologiczne - nie tylko w szkołach i nie tylko dla młodych

- to obszar, na którym aktywnie działa Kalejdoskop Kultur
- potrzebujemy wsparcia specjalistycznego dla grup wrażliwych
- potrzebujemy przeciwdziałania uzależnieniom, które uniemożliwiają pracę psychologa

Wśród innych komentarzy i sugestii, które niekoniecznie da łatwo przypisać się do któregoś z powyższych tematów, należą:

- rozwój edukacji pozaformalnej, prowadzonej na przykład przez instytucje kultury i łączącej różne sektory i instytucje
- problemy wynikające z utrudnionego dostępu NGO do dzieci w szkołach
- zwrócenie uwagi na wartość pracy międzypokoleniowej
- potrzeba stworzenia przestrzeni dla zorganizowanej młodzieży białoruskiej - która potrzebuje miejsca by działać
- potrzeba identyfikacji potrzeb dzieci i młodzieży podczas zajęć w instytucjach - symultanicznie do prowadzonych zajęć. Jednocześnie stworzenie sieci organizacji, które będą mogły przekierować dzieci i młodzież do siebie nawzajem by lepiej odpowiedzieć na ich potrzeby

Wśród wymienianych przy stoliku projektów, które warto obserwować, wyliczono również:

- Zajęcia WENDO i Sztama prowadzone w Miejscu Otwartym
- X-FORMAL - edukacja nieformalna poprzez mniej znane dziedzictwo kulturowe
- Kluby młodzieży i dzieci, prowadzone m.in. przez SEK i Kalejdoskop Kultur

2 - Obszar wsparcie

W tym obszarze tematycznym omawialiśmy kwestie związane z szeroko pojętym wsparciem, oferowanym przez rozmaite podmioty i organizacje. Rozmawialiśmy o rzeczach, które świetnie się sprawdzają, a których brakuje lub trzeba je lepiej zaplanować. Zgłoszone przez uczestników w formularzu zgłoszeniowym wątki były zaprezentowane każdej grupie i stanowiły bazę do dalszej dyskusji, było to:

- pomoc osobom LGBTQ+
- praca dla kobiet
- opieka nad dziećmi
- tworzenie grup samopomocowych
- wzajemne zrozumienie
- zapobieganie depresji
- partycypacja i aktywizacja kobiet
- partycypacja społeczna
- włączanie środowisk wielokulturowych w działania instytucji kulturalnych Wrocławia: współpraca, warsztaty, promocja
- integracja
- bariera językowa
- różnorodność i włączenia w społeczność
- konflikty
- mowa nienawiści

Dodatkowo, zaproponowano wątki jak:

- emeryci / emerytki
- osoby z niepełnosprawnościami
- nostryfikacja dyplomów

Podczas pogłębionej dyskusji, zgłoszono również szereg problemów:

- bariera językowa jest jednym z największych wyzwań: powoduje problemy ze znalezieniem pracy, swobodą i odnalezieniem się w nowym miejscu. Kursów językowych jest wiele, aczkolwiek oferta jest najczęściej płatna, przez co nie każdy może sobie na takie zajęcia pozwolić. Dodatkowo, coraz częściej potrzebą jest kurs o wyższym poziomie, co zwiększa koszty i dostępność;
- Istnieje duża potrzeba organizowania większej liczby form działań (zajęcia pozalekcyjne, półkolonie itd.) skierowanych do dzieci i młodzieży;
- konsultacje społeczne, mimo że bardzo ważne z punktu widzenia włączania się w procesy decyzyjne, nie są zrozumiałe dla przyjezdnych osób. W rodzimych krajach, system podejmowania decyzji różni się od polskiego, dodatkowo perspektywa powrotu do ich domu lub brak zaspokojenia podstawowych potrzeb, sprawia że nie widzą potrzeby angażowania się;
- problem z nostryfikacją zagranicznych dyplomów powoduje, że wykwalifikowana kadra nie może podejmować pracy na stanowisku odpowiadającym ich doświadczeniu i wykształceniu;

Dostrzeżono również wiele obszarów, które nie są wystarczająco zaopiekowane:

- wiele osób, które potrzebują pomocy nie jest obecnie dostrzeganych, a ich stan może nie pozwalać na osobiste zgłoszenie się po pomoc;
- wsparcie psychologiczne jest wciąż jednym z priorytetów
- orytetów, szczególnie w ośrodkach, gdzie przebywają duże grupy przyjezdnych osób;
- edukacja z zakresu antydyskryminacyjnego jest wciąż obszarem, który wymaga dużego wsparcia;
- emerytki i emeryci są często pominięci w kierowaniu wsparcia, niejednokrotnie nie mają gdzie się podziąć, ponieważ istniejące Kluby Seniora nie odpowiadają potrzebom osób przyjezdnych, dodatkowo ze względu na barierę językową jest ogromny problem z wejściem w grupę;

Dodatkowo rozmawiano również o ogólnych kwestiach, tj.:

- wszelkie podejmowane działania związane ze wsparciem powinny być decentralizowane np. do organizacji działających na mniejszych obszarach i znających dobrze potrzeby lokalnej społeczności.
- niektóre grupy migranckie są pomijane, a powinno się je traktować równo, niezależnie od ich liczebności;

3 - Obszar współpraca

W tym obszarze omawialiśmy wszelkie kwestie związane ze współpracą wszelkich podmiotów (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, grup nieformalnych i innych) zajmujących się szeroko rozumianą międzykulturowością.

W sferze potrzeb zgłaszano następujące wątki:

- miejsca na wspólne działania (np. koncerty wielokulturowe, wystawy) - najlepiej bezpłatnego
- stworzenie instytucji podobnej do Centrum Integracji Kultur - ten wątek często się powtarzał, chociaż wskazywano też, że lepsze są lokalne centra działające na osiedlach
- sieciowania, ale również z mniejszościami
- współpracy z wrocławskimi instytucjami kultury
- bazy tego, co jako środowisko robimy, gdzie łatwo można by wrzucać aktualne informacje
- wskazywano jednak, że jedno miejsce nie rozwiąże problemów: musi być sieć partnerów, którzy uwiarygadniali by przekazywane informacje
- regularnych kontaktów z instytucjami typu MOPS, Departament Edukacji itp.
- wcześniejszych spotkań z WCRS przy okazji organizacji konkursów
- Targach Edukacji Międzykulturowej (obecnie Dialogopolis) - potrzebne jest jednodniowe wydarzenie łączące środowisko

W sferze posiadanych zasobów mówiono o:

- Centrach Aktywności Lokalnej
- darmowej pomocy prawnej
- Przejściu Dialogu
- stronie <https://wielokultury.wroclaw.pl/>
- Fundacji Umbrella - jako miejsce wsparcia organizacji i udostępnienia sal
- mówiono o tym, że są szkolenia dla liderów organizacji, ale informacje o nich nie trafiają do środowiska

- istniejących bazach organizacji, ale też, że nie są one prowadzone i aktualizowane
- istniejących specjalistach od pisania projektów, którzy mogli wesprzeć inne organizacje
- istniejących lokalnych grupach roboczych
- parafiach, które mogą być wsparciem w naszych działaniach

Dyskutowaliśmy również o brakach i wyzwaniach we współpracy, takich jak:

- dogadania w środowisku mniejszości - tu wspomniano festiwal Kalejdoskop Kultur
- platformy do "reklamowania" własnych projektów
- wiedzy i kompetencji w kwestiach prawnych (np. w kwestii ochrony danych osobowych RODO)
- widoczności naszych zasobów (dotyczących wsparcia)
- giełdy z informacjami, o tym co organizacje posiadają i czego potrzebują
- kontakty z niektórymi jednostkami miejskimi
- listy specjalistów w danych obszarach
- tłumaczeniu informacji na stronach www
- miejsca na regularne i bezpłatne spotkania
- tanie mieszkania dla migrantów i migrantek
- spotkania z osobami sceptycznymi wobec międzykulturowości
- miejsce, które można by oznaczyć jako przyjaznych migrantom i migrantkom

Zebrano również oferty zaangażowania poszczególnych uczestników, takie jak:

- posiadane miejsca (np. Centrum na Przedmieściu)
- spotkania dotyczące partycypacji i stworzenia przewodnika dla migrantów i migrantek
- Fundacja Imago opowiadała o swoim wsparciu udzielanym rodzinom uchodźczym
- niektórzy mówili o tym, że mają dostęp do wielu potencjalnie zainteresowanych uczestników naszych projektów
- Mariola Abkowicz (Związek Karaimów Polskich) oferowała wsparcie w dotarciu do organizacji mniejszościowych w całej Polsce
- reklamowano portal Mapuj Pomoc <https://mapujpomoc.pl/>

4 - Obszar wiedza

A. aktualizacja wiedzy, w tym mapowanie sytuacji w zakresie praw uchodźców we Wrocławiu, dynamika zmian problemów, z którymi spotykają się migranci/teki, uchodźcy/czynie:

W dyskusji poruszono kwestie:

- brak ujednoczonej informacji o mniejszościach, migrantach i uchodźcach – różne dane w różnych urzędach (GUS poda wyniki spisu powszechnego – IX 2023) – potrzeba miejsca (strona internetowa) zawierającego znaczące opracowania, dane statystyczne i badania (w tej chwili wiele różnych stron).
- Konieczność prowadzenia rzetelnych i stałych badań, które pozwolą na monitorowanie zmieniającej się sytuacji (np. w chwili obecnej zwiększyła się liczba chłopców – 16- i 17-letnich z Ukrainy, ze względu na zmianę sytuacji na froncie i pobór do wojska).
- wiedza o języku komunikacji (j. rosyjski i j. białoruski jako narzędzie dotarcia do diaspory białoruskiej, j. polski w komunikatach jako pierwszy – dla społeczności przyjmującej,

„odtajnianie wiedzy tajemnej”, która może budzić lęk, j. angielski jako nowoczesna łacina i szansa na poprawę pozycji na rynku pracy).

- oferujący wsparcie muszą zdawać sobie sprawę z tego, że priorytetem dla migrantów i uchodźców jest zapewnienie podstawowych potrzeb dla siebie i rodziny, czyli praca i mieszkanie, a dopiero w dalszej kolejności dostępność zajęć rozwojowych dla dzieci czy możliwość uczestniczenia w ofercie kulturalnej. Ważna jest też wiedza o możliwych rodzajach reakcji psychologicznej na przeżywane sytuacje stresowe (wojna, migracja, lęk o bliskich), która może skutkować np. wycofaniem się, czy o presji mediów społecznościowych (posty o wojnie kontra posty o atrakcjach i wydarzeniach kulturalnych)

B. identyfikacja osób, których prawa są zagrożone, identyfikacja grup wrażliwych, mniejszości narodowe i etniczne we Wrocławiu

W dyskusji poruszono kwestie:

- niewystarczający poziom rzetelnej wiedzy o tym, że grupy nowych mieszkańców nie są jednorodne (migranci, uchodźcy), podobnie jak społeczeństwo przyjmujące (mniejszości narodowe i etniczne, „stara, zakorzeniona migracja”).
- konieczne jest propagowanie wiedzy rzetelnej, nieopartej na stereotypach jako podwalin do dobrego spotkania.
- należy rozpocząć proces pozyskiwania i szkolenia lokalnych liderów dialogu międzykulturowego, którzy we współpracy z liderami nowych mieszkańców, mniejszości i grup narażonych na wykluczenie, będą propagować wiedzę, m. in. o dostępnym systemie wsparcia.

C. ścieżki kierowania osób poszukujących wsparcia dla organizacji, współpraca międzysektorowa,

W dyskusji poruszono kwestie:

- potrzeba utworzenia platformy współpracy pomiędzy mniejszościami, migrantami, uchodźcami i innymi grupami narażonymi na wykluczenie – tu wskazano na Przejście Dialogu jako miejsce o stałości funkcjonowania, stronę internetową (organizacje zagrożone „grantyzmem”, konkurują ze sobą, PD ma stałość funkcjonowania).
- informowanie o ofertach wsparcia, dobrych praktykach i organizacjach pozarządowych – potrzebne są stała współpraca i aktualna informacja. Wskazane jest korzystanie z używanych w danym środowisku kanałów dotarcia np. Telegram, aplikacja, FB, Instagram, przy użyciu zrozumiałych języków i pomocy liderów środowiskowych.
- propozycja – uzupełnienie „Mapuj Pomoc” o informacje wrocławskie (trzeba wykorzystać istniejące narzędzie).
- aktualnie realizowane projekty - projekt IMAGO dla migranckich rodzin dzieci z niepełnosprawnościami.
- działania lokalne, na osiedlach, są najskuteczniejsze – współpraca CAL, szkoły, MOPS, policja, organizacje społeczne, rady osiedli.
- jako ważne zadanie wskazano nawiązanie współpracy z biznesem. Konieczne jest również zidentyfikowanie sytuacji na peryferyjnych osiedlach (pracodawcy migrantów tworzą mini-getta, pseudo-hostele, 40-50 osób w jednym domu, wielogodzinna praca uniemożliwia im dotarcie do centrum, gdzie są skoncentrowane oferty wsparcia). Policja w Leśnicy (problem

z przyjmowaniem zgłoszeń od migrantów!). Mobilne wsparcie, rozmowy z pracodawcami, jak można dotrzeć do ich pracowników z informacją. Współpraca będzie skuteczna, jeśli będzie oddolna, z przedstawicielami wielu środowisk.

D. problemy związane z międzykulturowością i różne jej ujęcia (prawne, społeczne, kulturowe), różnice kulturowe i religijne

W dyskusji poruszono kwestie:

Potrzeby prowadzenia stałych szkoleń, przede wszystkim dla:

- służb publicznych (urzędnicy, policja, straż miejska itd.) o różnicach kulturowych i prawnych (np. status prawnych 16-latków w Ukrainie), w tym np. w zakresie stylu komunikacji
- nowych mieszkańców o różnicach kulturowych, ale i prawnych